

Kap Verde Nytt

medlemstidning för
Vänskapsföreningen
Amigos de Cabo Verde
Nummer 3/ 2014 Årgång 24

ADENEs klubbhus i Achada Fazenda är ett av de många projekt som förverkligats genom stiftelsen Abansos insatser. Tre decenniers verksamhet av några medlemmar i vår förening presenteras.

Ändrade regler för banköverföringar får konsekvenser för många faddrar och andra bidragsgivare.

Förskolelärarna från Hammarö, som besökte Mini Black i Kap Verde berättar om sina intryck.

Uppror på Santiago, en bok om 1800-talet presenteras.

Statistik och kulturnotiser

För statistiknördar

En studie av familjer och livsmönster, utförd av Nationella statistiska institutet visar att Kap Verde är ett urbant land, där mer än 65% av befolkningen är bosatt i städerna. Man konstaterar en befolkningsökning i stadskommunerna São Vicente, Sal, Boa Vista, Praia, Santa Catarina och São Domingos och en motsvarande minskning på landsbygden.

Kap Verde har 512 000 invånare, fördelade på 127 000 hushåll. Över halva befolkningen är bosatt på Santiago, varav hälften i Praia. Könsfördelningen är jämn och halva befolkningen är under 25 år. Av de 6% som är över 65 år bor de flesta på landsbygden, speciellt på Santo Antão och São Nicolau.

Läskunnigheten hos kapverdier, äldre än 15 år har ökat med 2 procentenheter till 87% sedan förra året - 91% för män och 83% för kvinnor, som däremot stannar längre i skolan, i genomsnitt 7,5 år. 9% av landets befolkning har aldrig gått i skola,

Bruket av ved som energikälla ökar för varje år, speciellt på landsbygden. Samtidigt minskar användningen av gas kraftigt till följd av det allt högre priset. Trots detta har 95% av familjerna gasspis, 64% har kylskåp, 23% har mikrougn. 36% har fast telefon och 87% har minst en mobiltelefon, 80% har TV och 30% har dator.

Etiskt resmål

Kap Verde är ett av de tio bästa länderna för etiskt resande i mars 2014 enligt tidskriften Vagabond. Den ideella organisationen Ethic Travel, som vill uppmuntra ett mer hållbart och etiskt resande har sammanställt en lista med de mest etiska resmålen.

Utvärderingen görs med hjälp av uppgifter från Unicef, Amnesty och Human Rights Watch. Listan undersöker 35 parametrar på social välfärd, miljöskydd, djurhållning och mänskliga rättigheter som till exempel yttrande- och pressfrihet.

Årsfest med många spännande inslag

Ett hundratal medlemmar och faddrar deltog i årets fest, som bjöd på ovanligt många kulturella inslag med Kap Verdeanknytning.

Mats Alfredsson inledde med att presentera gatu-bilder från sina resor till de olika öarna. De fantastiska bilderna och den personliga presentationen gjorde inslaget till en perfekt inledning på festen.

Det fortsatte sedan med Gabriel Manriques presentation av filmen Sandgrains, som beskrev det internationella rovfiskets påverkan på landet och främst dess fiskarbyar. Filmen och diskussionen efteråt var mycket uppskattad och berörde starkt. Bilderna och filmen presenterades närmare i förra nummer numret av KV-nytt.

En **suverän danssuppvisning** blev därefter en inledning på själva festen, där vi som vanligt kunde njuta av kapverdisk mat och dryck och dansa till levande musik. Det var i år gruppen Comboio från Karlstad, som med sin repertoar från Latinamerika och Kap Verde skapade ett härligt tryck på dansgolvet. Och som vanligt höll DJ Luisinho trycket uppe när bandet fick ta paus.

Den omvalda styrelsen: Ragnar, Leontina, Luis, Astrid, Claes-Göran, Jonathan, Alicia, Sylvia och Miguel. Veri saknas.

Innan festen började hölls föreningens årsmöte.

Vi konstaterade att ekonomin är under kontroll med 30 000:- i kassan. Vi har under det gångna året kunnat stödja fadderverksamheten med 120 000:- kronor och betala ut 20 000:- ur projektfonden.

Wiveca Roos-Arbéus hade valt att lämna styrelsen medan övriga 10 medlemmar omvaldes. Leontina fortsätter som ordförande. Eftersom vi numera har flyttat årsmötet till sensommaren, beslöt vi göra motsvarande ändring av verksamhetsåret så det kommer att börja den 1 juli. Beslutet skall bekräftas på nästa årsmöte.

Mötet avslutades med redogörelser för våra projekt och en hälsning från Alcides Amarante i Black Panthers. Överskottet från årets fest går till förskolan i Achadinha, som samarbetar med Mini Black.

Nya regler för banköverföringar

Många faddrar och andra bidragsgivare betalar sina bidrag genom automatiska överföringar till vårt plusgiro, något som vi uppskattar. Nu håller bankerna på att lägga ner möjligheten göra överföringar till plusgirot.

Det innebär att alla som vill fortsätta med automatiska överföringar till våra insamlingar måste göra detta till det bankkonto, som är kopplat vårt giro. Vi vill därför uppmana alla bidragsgivare att ändra sina överföringar till nedanstående kontonummer.

Clearingnummer: **9960**

Kontonummer: **340 921238 2**

Vaccinationskampanj

2008 fick Kap Verde sin första kända epidemi med Röda Hund. Flera barn föddes med skador sedan deras mödrar blivit sjuka under graviditeten. För 15 år sedan utbröt en mässlingsepidemi med dödsfall trots många års vaccinering på barnavården (PMI).

Kap Verdes hälsoministerium satsade därför en stor vaccinationskampanj mot de mottagliga delarna av befolkningen för att hejda framtida epidemier. I oktober skulle mer än 260.000 personer i åldrarna 9 månader till 24 år vaccineras = halva befolkningen! Man tycks ha nått de flesta med kampanjen, som präglade hela landet de här dagarna.

Svenska Rädda Barnen gjorde i samband med detta en tillfällig "come-back" på Kap Verde som finansierar tillsammans med UNICEF, WHO och inhemska företag som BCA.

Mässlingvaccin ges sedan gammalt till spädbarn på PMI och från 2010 ges också rutinmässigt vaccin mot Röda Hund .

Eldaren Evert

Med anledning av första världskriget 1915 bestämde sig Evert Taube för att resa hem till Sverige för att göra värnplikten, efter fem år i Argentina. Han mönstrade på som eldare i mars 1915 i Montevideo på det norska ångfartyget S/S Skogland av Hauge-sund. Det gick med last av majs från Rio de la Plata till Aarhus via Kap Verdeöarna.

Hemfärden blev farlig. De blev de beskjutna och präjade av en engelsk jagare. Efter 19 dagar till sjöss, när de fått syn på ön Fogos topp på Kap Verdeöarna, så tog kolet slut. Eldarna spelade munspele och dansade, medan kapten Düring såg sitt fartyg driva med vinden.

Efter ett skeppsråd beslöts, enligt Evert att elda med majs. "Vi fick upp ångan med den, och det lukta-de gott - och smakade bra - men det var svårt att elda med majs och krävde en ny eldartechnik." Det tog två dygn att nå fram till ön Santiago.

"I hamnen märktes minsann att det var krig i världen. Det låg en stor engelsk jagare och bevakade tjugo tyska atlantfartyg."

Utänför Lands End blev de återigen beskjutna, åntrade och inbogerade till Swansea. Efter att ha blivit arresterad som misstänkt spion i Swansea, men frigiven, landsteg han i Göteborg i april 1915.

I berättelsen "Nytan av att minnas" som ingår i samlingsvolymen "Förtrollningens problem" (utgiven 2010) berättar Taube om detta minne.

I "Eldarevelsen" skrev han om sina erfarenheter från olika fartyg på Atlanten.

Gunilla Borgenvall

AS REVOLTAS

om 1800-talets uppror på Santiago

I århundraden levde slavar och frigivna arrendatorer rättslösa, förtryckta och utnyttjade av stora jordägare. Men först på 1800-talet kom revolterna: Engenhos (1822), Achada Falcão (1841) och kvinnoupproret vid Ribeirão Manuel (1910). Eduardo Adilson Camilo, kapverdier, forskare på brasilianska universitet, har skrivit en bok om upproren, den tid och de sammanhang de utlöstes i, "As Revoltas", med strykande åtgång och en andra upplaga utgiven nu i augusti.

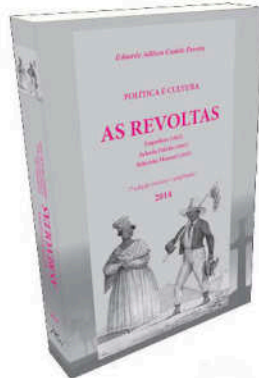
I början av 1800-talet blev Brasilien självständigt, slavuppror på Haiti skapade det landet. Kap Verde kunde ha blivit ett östra Atlantens Haiti, menar Adilson Camilo. Ledande liberala kapverdier, en del av kyrkans män, tog avstånd från förtrycket på landsbygden, drömde om ett fritt Kap Verde och också om anslutning till Brasilien.

Deras strävanden blev sammankopplade med de utnyttjades mål att få äga jord, eller ha rättvisa och humana (skriftliga) arrendekontrakt, ett slut på godtycket och förnedringen. Det blev en explosiv blandning, långt ifrån ofarlig och oblodig. Portugals centralmakt låg lågt och mötte med löften och eftergifter och försökte undvika att sätta in trupper. Det kapverdiska infanteriet var dessutom ofta rekryterat i Santiagos inland.

Kolonialmakten planerade att flytta huvudstaden till det tryggare och mer "kultiverade" Mindelo, långt från det oroliga Santiago, som dessutom vilt drev med sina herrar med tabanka och batuko och annat påfund. Revolterna spreds inte till andra öar. En viktig orsak var nog, att jordägandet inte var så koncentrerat där, medan Santiagos inland var uppdelat på 6 jordägare.

I början av självständigheten mötte regeringen de gamla revoltörernas drömmar med en omstridd jordreform. Men än i dag kan ägandet av jorden på Santiago vara nog så komplicerade att reda ut.

Ragnar Ottosson

Förskolelärare reste till Praia, intryck från besök på Mini Black

Maj Lindberg, Fia Hultbäck och Catharina Nyberg besökte Mini Black i Praia. Även Sofia Lindfors deltog i resan men inte på festen.

I höstas kunde du läsa om en grupp pedagoger från Stjärnhimlens förskola, som följde upp sitt långvariga samarbete med Black Panthers genom att besöka dem på plats och vara deras gäster. Några av dem kom också till vår årsfest, där vi fick tillfälle att ta del av deras upplevelser från resan.

- Det var en omtumlande resa med djupa upplevelser och ett starkt känslomässigt engagemang, speciellt att komma hem till barnen och se fattigdomen. Vi blev chockade över att miljön var så farlig och fattig. Men vi slogs över hur öppna barnen var, de hade kul och var inte alls rädda för oss vuxna, sade Catharina, som en gång tog initiativ till förskolans engagemang i Kap Verde.

- Vi upplevde också hur isolerad man blir när man inte kan språket. Man förstår hur invandrarna i Sverige har det, om man vänder på situationen.

Kontakten med Black Panthers var hjärtlig. Svenskarna blev väl mottagna och deras värdar var väldigt beskyddande mot sina besökare. Mycket tid tillbringades på förskolan Mini Black och man kunde diskutera och jämföra arbetssätt och attityder mellan de båda länderna.

- Vi blev överraskade av de kapverdiska pedagogernas goda relation och attityd mot barnen och de många likheterna med vår verksamhet, sade Maj. Barnen lekte samma lekar som hos oss, fast på ett annat vis och deras entusiasm var den samma.

Det blev mycket diskussioner om frågor som kunskapssyn, värdegrund, likabehandling och ledarskap och de kapverdiska pedagogerna tog öppen-hjärtigt emot de svenska synpunkterna och för in en del i sin verksamhet. Samtidigt var de imponerade över gästernas direkta kontakt och förhållningssätt till barnen.

- De kulturella skillnaderna var stora och vi upplevde att barnen var tacksamma för att få t.ex. utbildning och mat. Och många föräldrar är tacksamma över förskolans engagemang. Vi upplevde att skolan är viktig för att tillgodose barnens omedelbara behov som mat, kläder, hygien, vilket också är basen för våra insamlingar.

Man funderar nu över hur man skall gå vidare - fortsätta samverkan i någon form av partnerskap eller bjuda in representanter från Mini Black till Sverige på motsvarande sätt.

- Vi återkopplar vårt samarbete till våra barns föräldrar med bilder på deras informationstavla och en gång/termin är arbetet mer intensivt. Det är roligt att även kommunen engagerar sig, avslutar Fia.

Till personalen på Stjärnhimlens förskola!

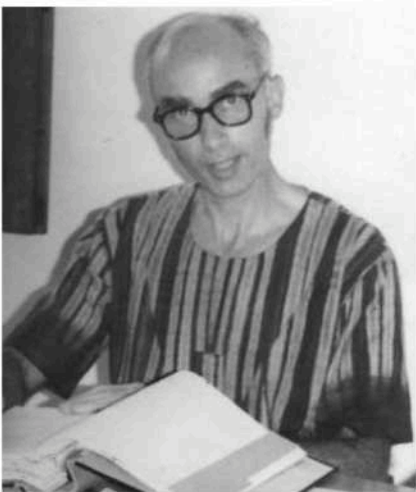
Inför årsmötet för Amigos de Cabo Verde i Stockholm 6/9 2014 vill vi uttrycka vår tacksamhet för allt som ni gjorde för oss när ni besökte oss på Kap Verde. Ni är välkomna att besöka oss igen så vi kan lära mera tillsammans med barnen på Mini Black om den pedagogik och det förhållningssätt ni har till barnen på er förskola.

Vi vill tacka er av allt vårt hjärta för den gest av solidaritet som ni visade under ert besök hos oss. Från Kap Verde skickar barnen vänskapliga kramar till alla barnen på er förskola.

Med respekt, Alcides Edgar Amarante
Ordförande för Black Panthers och Mini Black

Stiftelsen Abanso

projektstöd under snart tre decennier

Stiftelsen Abanso bildades 1987 av Kap Verdevännen och biståndspionjären Erik Esaieson genom en enskild donation av en obebyggd tomt i Tyresö. Erik hade redan året före självständigheten 1975 besökt Kap Verde för att ta kontakter inför ett kommande biståndsbehov. 1978 började han som volontär i Praia att delta i utvecklandet av ett modernt system för landets nationalräkenskaper.

Efter fyra års tjänstgöring återvände Erik därefter årligen för att följa upp olika projekt. Men framförallt etablerade han en fast punkt utanför den lilla byn Godim i Santiagos inland, där han lärde känna den fattiga lantarbetarbefolkningens osäkra villkor i tålmodig väntan på eventuella regn och eventuell skörd.

En ytterligare donation gav stiftelsen genom Erik möjlighet att påbörja stödprojekt på Kap Verdes landsbygd där utbildning, kultur och sociala frågor enligt stiftelsens stadgar skulle prioriteras.

De första åren gick en större del av projektstödet till att bygga ett aktivitetshus i byn Godim. När bottenvåningen var klar kom den att innehålla förskola, skolkök och möteslokal. Bygget drevs till stor del som *djunta-mon*, kollektivt byarbete avslutat med mat och fest.

Ett mindre stöd gick till Amigos som bildats 1991. Föreningen ville satsa på ett hantverksmuseum i form av en upprustad ruin på Rua Banana i Cidade Velha, men saknade resurser till detta. Ett annat stöd gällde ett sidoprojekt till stadsförnyelsen PA-CIM i Mindelo.

Efter Eriks plötsliga död sommaren 1995 tillfördes stiftelsen genom testamentet hälften av både hans villa i Älta och övriga tillgångar. Härigenom fick Abanso kraftigt utökade resurser, som lett till att Godimprojektet kunnat färdigställas. När man åkt förbi São Domingos på huvudvägen inåt landet, kan man i kurvan genom nästa by som är Godim, se den stora gula byggnaden som ligger väl synlig med sin förskola mm.

Nästa projekt blev en totalfinansiering av ett nytt kvinnohus i São Domingos till OMCV, Kap Verdes kvinnoorganisation. Efter komplettering 2010 har det nu blivit en färdig två-våningsbyggnad med lektionssalar, undervisningskök, dagisutrymme, mikrokreditkontor och möteslokaler. OMCV-centrat ligger till vänster en bit in utmed södra infarten till São Domingos.

I några omgångar har stiftelsen lämnat stöd till reparationer av två förskolor i Bissau som har varit hårt slitna men också drabbats av skador i samband med upprepade oroligheter i Guinea-Bissau.

Under 2006 hjälpte Abanso OMCV att rusta upp några slitna lokaler i det gamla kvinnocentrat mitt i stan i Pedra Badejo i Santa Cruz på östra delen av Santiago. Senare lämnades även bidrag till ny inredning och utrustning till lektionssalarna.

Sommaren 2007 kunde lantbrukskooperativa OASIS inviga sitt färdigställda huvudkontor i Calheta på Santiagos ostkust. Kooperativet hade flera år tidigare påbörjat bygget av stomme och ytterväggar till sina nya lokaler, men inte fått råd att avsluta och inreda utan måst hyra andra lokaler av kommunen. Det var med stor glädje vi kunde uppfylla deras önskan att få flytta in i egna utrymmen. Man kan nu se den gröna trevåningsbyggnaden resa sig nere vid bukten mitt i stan, och vid huvudingången tronar minnestavlan från premiärministerns högtidliga och festliga invigning.

I byn Achada Fazenda strax före Pedra Badejo intill huvudvägen från Praia har bygget av en föreningslokal till idrotts-, kultur- och ungdomsföreningen ADENE pågått sedan flera år, till stor del med frivilligarbete. Abanso har finansierat byggnadsmaterialet och kommunen har bidragit med tomtmark, projekthandlingar och bygglov. Bygget har tidvis avstannat, men kommer nu under 2014 att avslutas med målning, golvmaterial, glasning etc. Här skall hållas möten, bedrivs ungdomsgård och ordnas idrottsaktiviteter, bland annat hand- och fotboll för tjejer och killar.

Centro Social i Godim

Två stora renoveringsprojekt har med Abansos finansiering genomförts av OMCV under 2012 i Assomada och 2013 i Tarrafal. Det är de vid självständigheten tillkomna kvinnohusen i de båda orterna som varit hårt slitna och delvis förfallna som fått den yttre och inre miljön totalrenoverad eller helt utbytt. Här bedrivs nu undervisning, förskola,

familje- och företagsrådgivning, mötesverksamhet, kvinnojour mm. Centrat i Assomada i ett plan ligger på stans mest centrala plats omgivet av höga bankpalats, justitiepalats och universitet bland annat medan OMCV-huset i Tarrafal ligger lite nedanför centrum i yttersta husraden mot den fantastiska bukten och stranden.

Stiftelsen Abansos resurser är nu på upphällningen, men vi hoppas kunna avsluta idrottsföreningen ADENEs klubbhus i Achada Fazenda under nästa år innan våra tillgångar sinat helt. Vi har hittills kunnat stödja projekt för sammantaget flera miljoner kronor men framförallt kunnat skapa stöd, glädje och inspiration samtidigt som arbetstillfällena, kreativitet och företagande har stimulerats i byar och stadsdelar.

Det var svårt att föreställa sig att Erik Esaieson, som tänkt sig att som aktiv pensionär och Kap Verdevän sysselsätta sig med små lokala stödprojekt från stiftelsens i början blygsamma avkastning, senare skulle ge upphov till att en rad så stora och uppskattade insatser kunnat genomföras.

Undertecknad har haft förmånen att allt sedan Abansos bildande fått vara ordförande. Förutom mig arbetar idag Eric Rönnols och Bertil Rydén i stiftelsen. Tillsammans med andra Kap Verdevänner som Birgit Örsmark, Iréne Anderberg, Thomas Fahlman m.fl, vilka bidragit till projektidéer, bidragit i projekten och ordnat värdefulla kontakter har vi försökt fullfölja Eriks tankar och driva verksamheten i hans anda. Jag vill i sammanhanget också gärna påminna om Eriks hjälp och stöd när vi bildade Amigos och började ge ut Kap Verde-nytt 1991.

Dag Lewis-Jonsson

Kulturfestival

Föreningen Black Panthers årliga kulturfestival hölls i augusti i Vårzea.

Den syftar till att hjälpa fattiga familjer och föra tillbaka ungdomar till samhället genom att väcka deras intresse för sport och ett hälsosamt liv.

Fotbollsturneringar, kampanjer mot droger och sexuellt överförda sjukdomar blandades med kurser i språk och data och tävlingen om miss Vårzea 2014. Dessutom rustade man upp bostäder för fattiga familjer och delade ut skolmaterial för 450 elever.

Nyligen invigde Black Panthers också ett centrum för äldreomsorg för 25 behövande äldre i stadsdelen Vårzea. Centret kommer att ge dem dagliga måltider, hygienisk behandling och nödvändiga mediciner.

Ivigningen leddes av premiärministern José Maria Neves. Där deltog också chefen för ett portugisiskt äldreomsorgscentrum samt nationella och internationella partners.

Vänskapsföreningen

Amigos de Cabo Verde

www.caboverde.se

<https://www.facebook.com/groups/AmigosdeCaboVerde/>

Ordförande:

Leontina Barreto, Broddgatan 3
169 69 Solna, tel 070-260 87 57

Redaktör:

Claes-Göran Åhrén, tel 0340-654424

Övrig styrelse:

Astrid Jansen, kassör
Sylvia Hermansson, fadderprojekt
Ragnar Ottosson, projektfond
Alicia Borges-Månsson
Miguel Pinto
Veri Betnér
Luís Santos
Jonathan Howard

Medlemsavgift:

150:- kr, familj 200:-

Plusgiro:

92 12 38-2

Mangomarmelad

med vanilj

Mango växer på Kap Verde och det är en vanlig frukt som man äter till vardags. Till den senaste basaren på Stjärnhimlens förskola provade därför barnen på avdelningen Castor att göra en marmelad av frukten. Här är vårt recept om ni vill prova att laga den.

Till en burk går det åt
en mango
saften av en apelsin
en halv vaniljstång
1.5 dl syltsocker

Skala och skär mangon i små bitar. Lägg bitarna i en kastrull, tillsatt apelsinsaft, vaniljfrön, vaniljstången och sockret.

Låt koka upp och låt sedan koka på mellanvärmegrad utan lock i ca 30 minuter. Rör om då och då.

Håll upp i rena burkar och förvara i kylskåp.

Dansuppvisningen satte fart på årets fest